

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

KA2 STRATEGIC PARTNERSHIP PROJECT n°2019-1-LT01-KA201-060726

Citizen in 31 hours

Pilsonis 31 stundā

VĒLĒŠANAS

Mācību resursi

Izdevums *Pilsonis 31 stundā* ir metodisks līdzeklis ekonomikas, pilsoniskās izglītības un ētikas mācību satura apguvei starpdisciplinārā pieejā, kas izstrādāti Erasmus+ KA2 projekta *Citizen in 31 hours* ietvaros. Projekta materiāli sastāv no 10 tematiem: nevienlīdzība, nabadzība, migrācija, piesārņojums, patērētājsabiedrība, sociālie tīkli, mākslīgais intelekts, viltus ziņas, darbs, veselība. Katrā tematā ir trīs nodarbības. Katrā nodarbībā tiek aplūkota konkrēta apakštēma, kas atspoguļo personīgo vai kopienas, vai globālo perspektīvu. Katra no šīm perspektīvām ietver ekonomiskos, pilsoniskos un ētiskos aspektus.

1. NODARBĪBA

Temats: Vēlēšanas

Problēma: Vai es esmu racionāls vēlētājs?

EKONOMIKA: ekonomiskā racionalitāte, ekonomika

ĒTIKA: indivīda un sabiedrības attiecības

PILSONĪBA: valsts, suverenitāte, politiskais process, vēlēšanu sistēma

2. NODARBĪBA

Temats: Vēlēšanas

Problēma: Kā darbojas demokrātija?

EKONOMIKA: ekonomikas sistēmas, valdība un sabiedrība

ĒTIKA: demokrātiskas sabiedrības jēdziens un vērtības

PILSONĪBA: demokrātiskas valsts principi un vērtības, neatkarības nozīme, pārstāvības būtība, dažādas pārvaldes formas, vairākuma valdība, minoritāšu tiesības

3. NODARBĪBA

Temats: Vēlēšanas

Problēma: Kā darbojas demokrātija?

EKONOMIKA: ekonomikas sistēmas, valdība un sabiedrība

ĒTIKA: demokrātiskas sabiedrības jēdziens un vērtības

PILSONĪBA: demokrātiskas valsts principi un vērtības, neatkarības nozīme, pārstāvības būtība, dažādas pārvaldes formas, vairākuma valdība, minoritāšu tiesības

Redaktors: Ineta Helmane, Ilze Šūmane

© Latvijas Universitāte Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte, 2020

3. NODARBĪBA

Temats: Vēlēšanas

Problēma: Kā darbojas demokrātija?

EKONOMIKA: ekonomikas sistēmas, valdība un sabiedrība

ĒTIKA: demokrātiskas sabiedrības jēdziens un vērtības

PILSONĪBA: demokrātiskas valsts principi un vērtības, neatkarības nozīme, pārstāvības būtība, dažādas pārvaldes formas, vairākuma valdība, minoritāšu tiesības

Pamatprincipi un to definīcijas

Politiskā ideoloģija. Principu un vērtību sistēma, kas raksturīga konkrētam politiskajam spēkam.

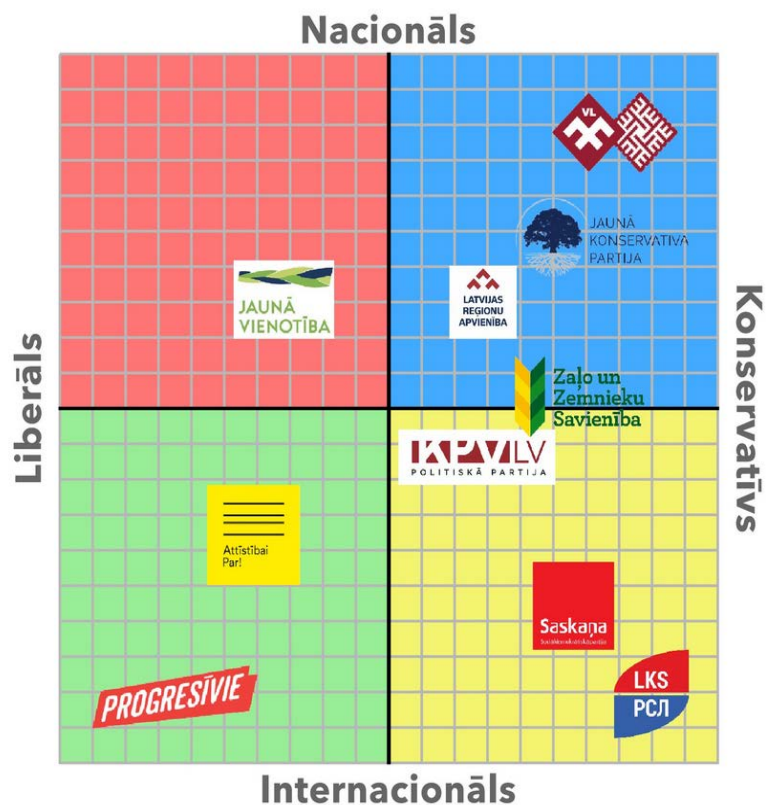
Populisms. Politikas stils, kurai nav īpašu noteikumu, konsekventa vērtību līnija, argumenti, tās galvenais mērķis ir popularitāte. Populisms ietver vienkāršotas retorikas jeb valodas lietojumu pretstatā sarežģītajai un bieži vien tehnokrātiskajai ierēdniecības un elites valodai.

Liberālisms. Politiska ideoloģija, kuras pamatā ir personiskās brīvības, privātīpašuma, brīvā tirgus un ierobežotas varas idejas.

Sociālisms. Politiskā ideoloģija, kuras pamatā ir privātīpašuma atcelšana, taisnīga preču sadale starp sabiedrības locekļiem.

Harisma. Īpašs personīgais šarms, kas piesaista sekotāju, autoritāte, kas saistīta ar izcilām, fascinējošām personiskajām īpašībām — spilgtām runas dāvanām, gudrību, pievilcīgu ārieni vai suģestiju.

Ievads.

(Dāvis Viļums, 2020)

Uzdevumi

1

Kas politikā ir svarīgāks - konsekventas idejas vai popularitāte?

- Iepazīties ar populisma principu politikā
- Paskaidrot politiskās ideoloģijas nozīmi
- Raksturot šķēršļus, kas neļauj politiķiem konsekventi pieturēties pie savas ideoloģijas

Noskatieties video un atbildiet uz jautājumiem!

Padoms: skolēni uzmanīgāk skatīties videoklipu, ja pirms tā uzdosit dažus jautājumus.

<https://www.youtube.com/watch?v=JPLXV7-UUdw>

(animācijas filma angļu valodā, iespējami automātiski subtitri latviešu valodā)
Šo uzdevumu var veikt individuāli vai grupā.

Jautājumi pēc video noskatīšanās:

1. Vai tiešām dažādas partijas sola vienu un to pašu?
2. Vai cilvēkiem ir nozīme, kura partija uzvar vēlēšanās?
3. Kurām politiskajām ideoloģijām jūs piedēvētu video varoņus?
4. Vai esat sastapušies ar politiķiem, kuri sola, ka viss būs lieliski, bet nepasaka, kā konkrēti to var sasniegt?
5. Ko jūs sagaidāt no politiķa - lai viņš stingri ievēro savas idejas un uzskatus, vai lai viņš atbalsta vairākuma viedokli? Kāpēc?

2

Populisti senajā Romā un mūsdienās. Vai līdzīgi?

Analizēt populisma jēdzienu un izcelsmi

"Tā jau sen ir norma politiķiem, kuri pirms vēlēšanām runā par meta līmeņa jautājumiem - reformām, pārmaiņām, virziena maiņu - un vēlāk atzīst, ka neko tādu nespēj izdarīt. Šī situācija tiek raksturota kā populisma izpausme - topošais līderis meklēja personīgu labumu (vēlētāju labvēlību), runājot bez (šķietami) iedziļināšanās - kā idejas realizēt praksē? ”
(Politologs Lins Kojala, delfi.lt)

Populisms tiek uzskatīts par “plānu” jeb nepilnīgu ideoloģiju, jo tai trūkst satura. Bieži vien populistiskas partijas izvēlas sekot vienlaikus kādai nopietnākai ideoloģijai, kombinācijas var būt dažādas. (Andis Kudors, lvportals.lv)

Populisms ir ne tikai mūsdienu fenomēns. Vēlajā Romas Republikā (II - I gadsimtā pirms mūsu ēras) bija divas politiskās grupas - optimāti un populāri.

Optimāti (lat. *Optimates*, labākie, aristokrāti) - dižciltīgo ģimenes, kas bija pret pārmaiņām un atzina senātu kā noteicošo valsts pārvaldē (viņi pārstāvēja nobīļu intereses), atbalstīja muižnieku (*patriciešu*) intereses, centās ierobežot muižniecību un palielināt Senāta ietekmi politikā, cīnījās pret Romas pilsonības tiesību piešķiršanu provinces iedzīvotājiem.

Populāri (lat. *Populares*, populistu, cilvēkus atbalstoši demagogi) - populāri – atzina reformu nepieciešamību un savus mērķus centās sasniegt pretēji Senāta gribai ar tautas sapulces un tautas tribunāla palīdzību (pārstāvēja lauku un pilsētu plebeju intereses). Viņi centās stiprināt muižnieku (plebeju) ietekmi un vājināt Senāta un muižnieku ietekmi uz politiskiem lēmumiem, piešķirt zemes muižniekiem, piešķirt pilsonību ne tikai romiešiem iedzīvotāju, bet arī tas, ka brīvajiem Romas iedzīvotājiem darbs tika zaudēts. Vispopulārākie bija paši muižnieki, un ne-muižnieki tika atbalstīti ne tikai ideoloģisku, bet arī personisku iemeslu, popularitātes dēļ.

Mūsdienās populismu saprot kā nesaprātīgus politiķu solījumus iegūt vēlētāju labvēlību, neievērojot konsekventu politisko ideoloģiju, bieži kritizējot kādu ietekmīgu sabiedrības

grupu. Piemēram, solījums samazināt nodokļus un vienlaikus paaugstināt pensijas vai pasargāt vienkāršus cilvēkus no elites, kas viņus it kā izmanto.

1. Aiciniet skolēnus atbildiet uz jautājumu:

Kas nav raksturīgs populismam Vēlajā Romas republikā?

- a) Aizstāvēt muižnieku intereses
 - b) Aizstāvēt nevainīgos
 - c) Aristokrātiskā izcelsme
 - d) Vājināt Senāta ietekmi
- (Pareizā atbilde - a)

2. Analizējiet, kuri politiskie solījumi ir populistiski, kāpēc?

a. Mēs uzbūvēsim milzīgu robežu, kas atdalītu Ameriku no Meksikas un liktu meksikāņiem par to samaksāt pašiem (Donalds Tramps, bijušais ASV prezidents)

b. Nost ar izzadzējiem!(No sirds Latvijai). .

c. Mēs paaugstināsim minimālo algu un samazināsim nodokļus. (Emanuels Makrons, Francijas prezidents).

d. Katra ģimene saņems PLN 500 mēnesī par katru bērnu līdz astoņpadsmit gadu vecumam. (Andžejs Duda, Polijas prezidents).

e. Latvijas simtgadi mūsu tauta sagaida demogrāfiskās katastrofas gaisotnē. (..) Mūsu mērķis ir panākt būtisku Latvijas pilsoņu skaita pieaugumu. (..) Tikai ar skaidru mērķa apziņu un konkrētiem darbiem mēs apturēsim Latvijas tautas izmiršanu (KPV LV).

f. Mājoklis ir cilvēka tiesības, bezpajumtniekus nedrīkst atstāt bez mājām. (Bērnis Sanderss, ASV prezidenta kandidāts).

g. Mēs ierosinām palielināt nodokļu progresivitāti, samazinot iedzīvotāju ienākuma nodokli cilvēkiem ar viszemākajiem ienākumiem un palielinot iedzīvotāju ienākuma nodokli iedzīvotājiem ar lieliem ienākumiem (Sociāldemokrātiskā partija).

h. "Tautas bankas izveide. (..) Tautas nobalsošanai var nodot pilnīgi visus likumus un starptautiskos līgumus (Partija "SUVERENITĀTE").

i. Ir jāpārtrauc bērnu segregācija, kad bagātāku pilsoņu bērni tiek izglītoti privātajos bērnudārzos un skolās, kuras atbalsta valsts un pašvaldība, un nabadzīgo bērni tiek izglītoti nabadzīgajās valsts izglītības iestādēs. (Naglis Puteičis, Lietuvas Republikas prezidenta kandidāts).

j. Piedāvā savu populistisko solījumu.

Nav vienas populisma definīcijas, kas der visiem populistiem. Mudiniet skolēnus apsvērt, vai politiķu solījumus var attiecināt uz kādu no tradicionālajām ideoloģijām, ja nē - tie, visticamāk, ir populistiski, vai solījumi tiešām var tikt īstenoti un tie ir konkrēti, vai ir balstīti uz

ekonomisko loģiku. Izmantojiet plašākas partiju un politisko vēlēšanu programmas, salīdziniet partiju solījumus. Analizējiet, vai politiķi vadās pēc saprātīgiem, reāliem faktiem, vai vienkārši cenšas izraisīt emocijas, pretojoties sabiedrībā valdošajiem.

Piemēram, bezdarbs ir pieaudzis līdz nepieredzētam augstumam, nabadzība ir viena no augstākajām Eiropā, algas ir vienas no zemākajām utt. Ja vienā punktā tiek solīti zemāki nodokļi, bet no otras puses - lielākas pensijas, pabalsti, piemaksas, tas, visticamāk, ir populisms. Cīņa pret eliti, noteiktu sabiedrības grupu (bagātie, pašreizējā valdība, žurnālisti utt.) Ir raksturīga arī populistiem. Populisti sabiedrību mēdz sadalīt bagātiem un "vienkāršiem cilvēkiem", ietekmīgām un nepārstāvētām, korumpētām elitēm un cilvēkiem. Vairumā gadījumu šo partiju pārstāvji nepaskaidro, kas īsti ir tie "cilvēki" un kas ir "elites", viņi tikai uzsver, ka "viņi, elite" mūs, cilvēkus "ekspluatē, īstenojot savas intereses.

3. Nosauciet populistisko partiju, politiķu raksturojumu:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Iespējamās atbildes:

1. Nav konsekventas ideoloģiskas attieksmes
2. Sadala sabiedrību "cilvēki" un "elite"
3. Piedāvā ekonomiski, politiski nepamatotus un neizpildāmus solījumus
4. Pamatojas uz nepatiesu informāciju

Lai gan Latvijā ir bijušas vairākas partijas, kuru ideoloģijā populisms ir spēlējis nozīmīgu lomu, taču tās nav bijušas dzīvotspējīgas. Sāksim kaut vai ar Zīgerista partiju – reāli tā darbojās vienu Saeimas sasaukumu. Tad Einars Repše un “Jaunais laiks” – ar antikorupcijas retoriku, visas vecās politikas noliegumu – nedaudz ilgāk, taču arī “JL”, kādu mēs to pazinām pirmsākumā, vairs nav. Nākamais piemērs – Zatlera Reformu partija ar antioligarhu retoriku un ļoti īsu “dzīves” periodu. Šobrīd vistuvāk populistiskas partijas prototipam atbilst Artusa Kaimiņa izveidotā “KPV.LV” (Politikas zinātņu doktore Ilze Balcere, 2018)

Par KPV LV programmu: <https://www.youtube.com/watch?v=7ZtYdPZsrhE>

3

Populisms: mīti un patiesība

*Zināt populistisko politiķu popularitātes cēloņus
Analizēt politiķa personības un harizmas ietekmi uz vēlēšanu rezultātiem un valsts pārvaldību
Analizēt pašreizējo populisma situāciju Latvijā un pasaulē*

Vai Silvio Berlusconi – populists?

Silvio Berlusconi, ilggadējais Itālijas premjerministrs, plašsaziņas līdzekļu un nekustamā īpašuma magnāts, bijušais Milānas futbola kluba īpašnieks kopā ar savu populistu partiju Forza Italia (Uz priekšu, Itālija!) iesaistījās daudzās korupcijas un citos skandālos, vairākas desmitgades uzvarēja Itālijā un kļuva par premjerministru četras reizes.

“Es politikā esmu Jēzus Kristus. Es upurēju sevi visiem, ”sacīja Itālijas politiķis un uzņēmējs Silvio Berlusconi.

Jautājums: Ko, jūsuprāt, Berlusconi kungs gribēja pateikt?

Šķiet dīvaini, ka tik skandalozas un augstprātīgas personības nonāk augstākā līmeņa politikā. Politologi saka, ka tas notiek, ja tiek grauta iedzīvotāju uzticība valdībai, tradicionālajām partijām un politikas profesionāļiem. Tad cilvēki mēdz balsot par populistiem kā par tautas glābējiem. Bieži populistisko partiju popularitāte balstās uz partijas vadītāja harismu. Harismātiski līderi var mobilizēt pilsoņus, bet politikas nezināšana, vēlēšanās izpatikt vēlētājiem var novest valsti neapskaužamā situācijā. Iespēja nākamajās vēlēšanās ievēlēt jaunu valdību palīdz vēlētājiem mācīties no viņu kļūdām.

1. Aiciniet skolēnus atbildiet uz jautājumu:

Kāpēc politikā pieaug populisms?

- a) Politisko tradīciju trūkums valstī
- b) Neuzticēšanās varai
- c) Tradicionālo politisko partiju neveiksmes
- d) Visi uzskaitīti

(pareizā atbilde- d)

2. Atzīmējiet pareizo atbildi!

Mums ir tāda valdība, kādu esam pelnījuši

- a) Mīts
- b) Patiesība
- c) Var būt gan mīts, gan patiesība

Mīts. Lai gan vēlētāji var brīvi izvēlēties politiķus, tas negarantē, ka ievēlētie politiķi pēc vēlēšanām pildīs savus solījumus. Ja ievēlētie sāk pārkāpt pilsoņu tiesības un brīvības - nevar teikt, ka viņi paši būtu pelnījuši šādu varu. Nevienam nav tiesību to darīt.

3. Atzīmējiet pareizo atbildi!

Pasauli pārņem populisma cunami

- a) Mīts
- b) Patiesība
- c) Var būt gan mīts, gan patiesība

Var būt gan mīts, gan patiesība. Patiešām visos kontinentos mums ir vairākas populisma izpausmes. Donaldu Trampu, ASV prezidentu 2017.-2021. gadam, daudzi politologi ir raksturojuši kā populistu.

Brexit fenomens tiek uzskatīts par populisma izpausmi.

No populistu vidus 2019. gadā ievēlēts Brazīlijas prezidents Žairs Bolsonaro 201, Ungārijas premjerministrs Viktors Orbāns, Krievijas līderis Vladimirs Putins, Ukrainas prezidents Vladimirs Zelenskis, partijas: Austrijas Brīvības partija, Tautas partija Dānijā, Jaunzēlandes Pirmā partija un citi.

Bet populistu līderu pasaulē vienmēr ir bijušas un joprojām notiek demokrātiskas vēlēšanas, kas var palīdzēt mācīties no kļūdām.

4. Atzīmējiet pareizo atbildi!

Ticēt nerealizējamiem solījumiem ir cilvēciski

- a) Mīts
- b) Patiesība
- c) Var būt gan mīts, gan patiesība

Patiesība. Paļaujies uz emocijām, vēlies labu dzīvi un tici, ka kāds tev to var dot -tas ir cilvēciski. Daudziem cilvēkiem ir raksturīgi novelt atbildību no saviem pleciem un nodot to varas iestādēm. Šādi cilvēki cer, ka politiķi zina labāk un var pieņemt likumus par to, kā sabiedrībai vajadzētu dzīvot.

Cilvēciski ir vēlēties lielāku pensiju un zemākus nodokļus, taču tie, kas zina ekonomiku, saprot, ka tas nav reāli. Bieži politiķiem patīk izmantot cilvēku emocijas, tāpēc izvēloties ir jāpaļaujas ne tikai uz emocijām, līdera harizmu, bet arī prātu, zināšanām, faktiem.

4

Politiskais kompass - kāds ir jūsu viedoklis?

- *Iepazīties ar dažādām politiskajām ideoloģijām*
- *Noteikt sev tuvāko politisko ideoloģiju*

Vēlēšanas skolā

Žurnālists intervē skolas prezidenta kandidātiem - Jāni un Miku.

Žurnālists: Aptaujas rāda, ka 83 procenti skolēni sūdzas par plaukstošu norakstīšanas kultūru skolā. Kā jūs plānojat to risināt? Sāksim ar Jāni.

Jānis: Es domāju, ka tā ir katra skolēna personīgā atbildība, un viņam tas ir jāsaprot. Jūs varat norakstīt matemātikas mājasdarbu, bet kontroldarba laikā nerakstīsiet.

Miks: Redzu, ka mans kolēģis nesaprot problēmas nopietnību. Labākajiem skolēniem ir jādalās zināšanās ar tiem, kuriem klājas ne tik labi. Es iesaku skolas direktoram vakarā savākt labāko skolēnu mājasdarbus un no rīta tos izdalīt visiem.

Žurnālists Vēl viena problēma - pārāk augstas cenas kanēļa maizītēm. Kā jūs ar to tiksiet galā?

Miks: Lielisks jautājums. Maizītēm jābūt BEZ-MAK-SAS!

Žurnālists: kā tu to izdarīt?

Miks: Risinājums ir ļoti vienkāršs - bērni, kuri kabatas naudā saņem vairāk nekā 4 eiro dienā, maksās 3 eiro par bulciņu, tātad tiem, kam ir mazāk naudas, maizītes būs par brīvu.

Jānis: Vai tu nebūsi jaunais Robins Huds? Maizīšu cenu pazeminātu jauns konkurents. Skolā jāļauj atvērt vēl vienu kafejnīcu. Ja tas nedarbojas, skolēniem ir brīvība iepirkties citā tirdzniecības centrā. Ja tas nedarbojas, mēs pieprasīsim nodokļu samazinājumu!

Žurnālists: Tā ir cīņa! Iesim pajautāsim skolēniem, par ko viņi plāno atdot savu balsi?

Jautājums: Kādus politiskos uzskatus, jūsuprāt, pārstāv Miks?

Politiskās ideoloģijas parasti atšķiras ar to, kā cilvēki redz valdības lomu ekonomikā un sociālajā dzīvē. Daži politiķi atbalsta stingrāku valdības iejaukšanos vienlīdzības nodrošināšanai. Piemēram, nodokļu celšana, īpaši bagātākajiem, lai sabiedriskie pakalpojumi: izglītība, veselība, sociālā aizsardzība būtu pieejami visiem pilsoņiem. Šādus uzskatus parasti pārstāv sociālisti.

Pretējs viedoklis ir tāds, ka vara ir jāierobežo, lai cilvēki paši varētu izlemt, kā rīkoties ar savu naudu, kādas vērtības atzīt, kā dzīvot. Valdības funkcija ir uzraudzīt likuma ievērošanu un citu cilvēku brīvību. Šo viedokli pārstāv liberāļi.

1. Atbildiet uz jautājumu:

Kādu politiskās ideoloģijas piederību jūs piedēvētu Jānim?

- a) Populists
- b) Sociālists
- c) Liberālists
- d) Neviens

(Pareizā atbilde- c)

2. Atbildiet uz jautājumiem! Uzziniet, kādai politisko orientāciju!

Pēc katra jautājuma atzīmējiet, cik daudz punktus x un y esat saņēmis. Kad atbildēts uz visiem jautājumiem, saskaitiet, cik x un y esat ieguvis, atzīmējiet punktus uz kompasas x un y asīm (piemēram, -2 skalā y un +6 skalā x). Uzziniet, kāda ir jūsu politikā orientācija.

Par politiskās orientācijas testiem uzziniet vairāk tiešsaistē:

<https://ivetakazoka.wordpress.com/2016/11/02/politiskas-orientācijas-testi/>

Kompasā y ass apzīmē personiskās brīvības, x - ekonomiskās brīvības.

EKONOMIKA

1. Valdības funkcijām jābūt minimālām, jo nevalstiskais sektors un uzņēmējdarbība spēj nodrošināt sabiedrisko labumu nodrošināšanu (tiesas, izglītība, veselība, sociālā drošība utt.).

Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2X	+X	- X	-2X

2. No lielākiem ienākumiem vajadzētu maksāt lielākus nodokļus, lai mazinātu plaisu starp bagātājiem un nabadzīgajiem.

Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2X	+X	- X	-2X

3. Nodokļi par ekskluzīvām precēm, nekustamo īpašumu un automašīnām ir negodīgi un nevajadzīgi, jo tie palielina darba ņēmēju finansiālo slogu.

Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2X	+X	- X	-2X

4. Valdībai jāpieņem pasākumi, lai pasargātu Latvijas biznesu no citu valstu konkurences.

Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2X	+X	- X	-2X

5. Valdībai jānosaka cenas svarīgākajiem produktiem un pakalpojumiem.

Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2X	+X	- X	-2X

6. Zemi nevajadzētu izmantot kā precis, ko var pirkt un pārdot.

Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2X	+X	- X	-2X

7. Būtu ievērojami jāsamazina vai jāatceļ uzņēmējdarbības nodokļi.

Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2X	+X	- X	-2X

8. Privātam biznesam nevar uzticēties, jo tas ir vērsts uz peļņu un par darbiniekiem nemaz nerūpējas.

Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2X	+X	- X	-2X

9. Pilsoņiem, kuri nemeklē darbu, nevajadzētu saņemt sociālos pabalstus.

Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2X	+X	- X	-2X

+2X	+X	- X	-2X
-----	----	-----	-----

10. Māksla jāfinansē privātajām un nevalstiskajām organizācijām, nevis centrālajai valdībai.

Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2X	+X	- X	-2X

INDIVĪDS

1. Valsts latviešu valodas komisijai ir tiesības lemt, ka personas dokumentos nedrīkst izmantot burtus, kas nav latviešu valodas alfabētā.

Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2y	+y	- y	-2y

2. Reliģiskajām kopienām ir jārīkojas neatkarīgi, un tām nevajadzētu ietekmēt valdības lēmumus.

Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2y	+y	- y	-2y

3. Sešpadsmit gadus vecumā jābūt tiesībām balsot visu līmeņu vēlēšanās.

Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2y	+y	- y	-2y

4. Ikvienam ir tiesības uz dubultpilsonību.

Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2y	+y	- y	-2y

5. Latvijas himna jādzied visās skolās pirms stundu sākuma.

Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2y	+y	- y	-2y

6. Iespēja glabāt un nēsāt ieročus nodrošinātu pilsoņiem lielāku drošību

Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2y	+y	- y	-2y

7. Katram jauniešim neatkarīgi no dzimuma būtu jāveic obligātais militārais dienests.

Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2y	+y	- y	-2y

8. Valdībai jānosaka kvotas, lai vīriešu un sieviešu attiecība vadošajos amatos būtu vienāda.

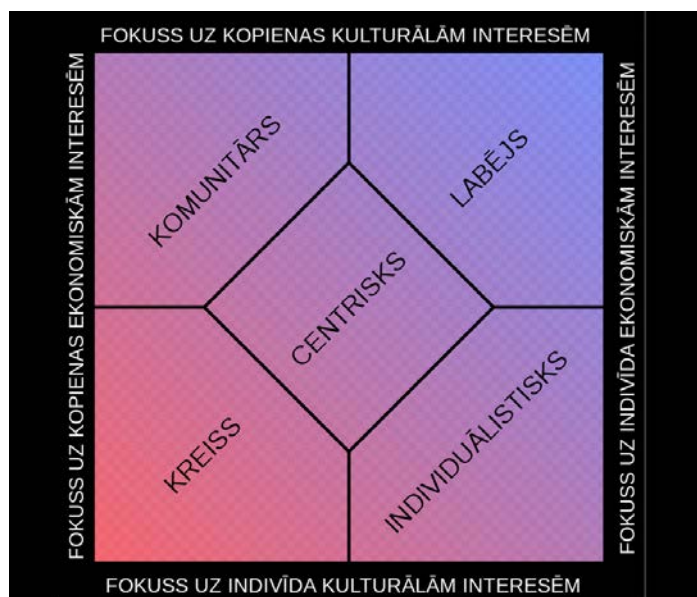
Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2y	+y	- y	-2y

9. Vajadzētu būt izskatītam jautājumam par narkotiku legalizāciju.

Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2y	+y	- y	-2y

10. Homoseksuāliem pāriem vajadzētu būt tiesībām adoptēt un audzināt bērnus.

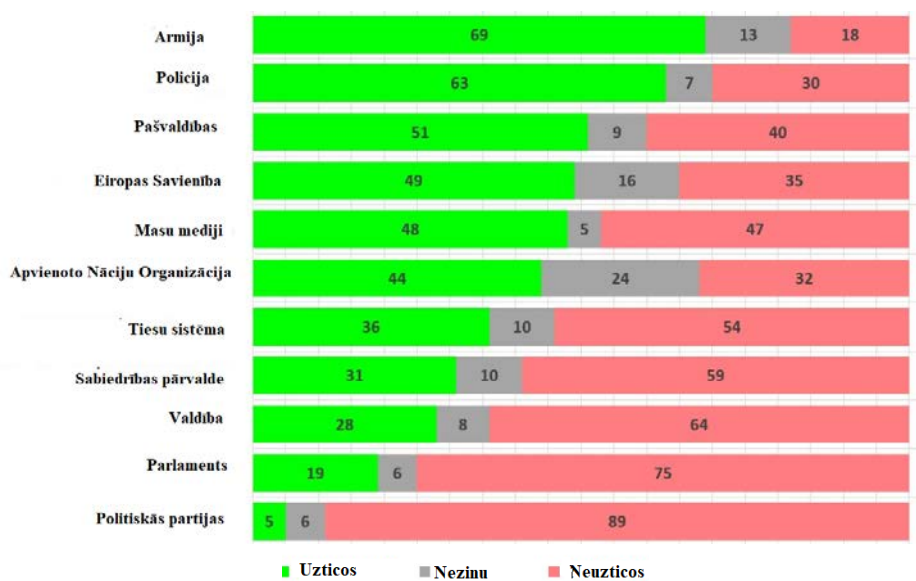
Pilnībā piekrītu	Vairāk piekrītu, kā nepiekrītu	Vairāk nepiekrītu, kā piekrītu	Pilnībā nepiekrītu
+2y	+y	- y	-2y

5

Kāpēc cilvēki vēlas ticēt populistiskiem solījumiem?

- *Analizēt iedzīvotāju uzticību dažādām Latvijas institūcijām*
- *Paskaidrojiet, cik daudz un kāpēc jūs personīgi uzticaties iestādēm*
- *Analizējiet, kas ietekmē uzticēšanos institūcijām*
- *Diskutējiet par neuzticēšanās sekām*

(EK 89.Eurobarometra aptaujas dati, 2018)

<http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/index#p=1&instruments=STANDARD>

Uzticēšanās institūcijām ir viens no svarīgākajiem sabiedrības viedokļa un pilsoniskās aktivitātes atspoguļojumiem. Tas parāda, kā iedzīvotāji novērtē iestāžu darba kvalitāti, reputāciju un vadītājus. Arī to, cik lielā mērā cilvēki paši mēdz iesaistīties sociālo problēmu risināšanā gan ar vēlēšanu palīdzību, gan patstāvīgi, gan ar nevalstisko organizāciju starpniecību.

Politologi izceļ trīs faktorus, kas nosaka cilvēku uzticību institūcijām. Tās ir pārvaldes kvalitāte, cilvēku savstarpējā uzticēšanās un sociālā un ekonomiskā nevienlīdzība. Pirmkārt ir svarīgi, kā iedzīvotāji vērtē iestāžu darbu. Piemēram, vai iestādes, kas nodrošina izglītību, valsts aizsardzību, veselības pakalpojumus, strādā profesionāli, ātri, uzticami, vai apmierina cilvēku vajadzības. Svarīgi ir arī tas, vai cilvēki uzticas viens otram, vai pastāv sūdzību kultūra, vai pastāv sadrumstalotība, kukuļošana, nodarbinātība un privilēģijas, kuru pamatā ir paņiņas. Ja pastāv liela ekonomiskā nevienlīdzība un valdība cenšas palīdzēt nabadzībā dzīvojošajiem, tad tie, kas nopelna vairāk, nebūs ieinteresēti dot ieguldījumu, jo jutīs, ka pārdales sistēma viņiem nav laba.

Uzticība institūcijām mudina ne tikai atbildīgi piedalīties vēlēšanās, bet arī nelietot ļaunprātīgu valdības atbalstu, dot ieguldījumu kopējā sabiedrības labumā, maksājot nodokļus, rūpēties par sevi un citiem, nebūt vienaldzīgiem pret kopējām problēmām, stiprināt valsti globālā kontekstā.

1. Atbildiet uz jautājumu:

Kurām no šīm institūcijām Latvijas iedzīvotāji uzticas visvairāk?

- a) Tiesa
- b) Policija
- c) Saeima
- d) Valdība (Pareizā atbilde- b)

2. Atbildiet uz jautājumu, savos pierakstos, aizpildot tabulu:

Vai jūs uzticiaties šīm institūcijām?

Atzīmējiet sev piemēroto atbildi! Salīdziniet savu un klases viedokli ar pētījuma datiem par situāciju Latvijā!

Institūcija	Jā	Nē
Masu mediji		
Partijas		
Saeima		
Valdība		
Tiesa		
Izglītības sistēma		
Armija		
Veselības aizsardzība		
Bankas		
Ugunsdzēsēji		
Satversmes tiesa		
Policija		
Prezidentūra		
Baznīca		

Izmantojiet virtuālo aptaujas formu: *Socratica*. Mudiniet studentus paust savu viedokli, paskaidrot, ko dara viena vai otra iestāde, kā cilvēki to pārstāv. Salīdziniet klasē iegūtos datus ar visu valsti!

3. Uzskaitiet trīs nosacījumu, kas izraisa augstu sabiedrības uzticēšanos iestādei:

- a)
- b)
- c)

Piemēram:

- a) Uzticība tās vadītājiem
- b) Iestāde nav pakļauta skandāliem
- c) Pozitīvi personiskie iespaidi, profesionālie pakalpojumi, piemēram, sazināšanās ar policiju

4. Prognozējiet!

Ja sabiedrības uzticība samazinās uz pusi _____ (ievietot iestādi), tad:

- a)
- b)
- c)

Piemēram:

Ja sabiedrības uzticība samazinās uz pusi, *Saeimai* (ievietot iestādi) tas ir:

- a) Neveiksmīgas vēlēšanas zemas aktivitātes dēļ
- b) Būs protesti, streiki
- c) Pieaugs ēnu ekonomika, samazināsies vēlme maksāt nodokļus

6

Projekts: Vai jāļauj balsot sešpadsmit gadus veciem bērniem?

- *Pārrunājiet balsošanas jautājumu no 16 gadu vecuma, meklējiet priekšrocības un trūkumus*
- *Publiskajā runā radoši prezentējiet savu darbu*
- *Argumentējiet savu viedokli, ilustrējiet to ar piemēriem, faktiem, statistiku, pētījumiem*

Projekta trešais solis: spēcīgāko argumentu atlase

Par ko balsot?

-Karstums, varbūt mēs aizejam pēc saldējuma?

-Nē, es tiešām tagad nevaru, es lasu partiju vēlēšanu programmas. Vai zināji, kurā partijā ir visvairāk jauniešu?

-Nē, kāda man atšķirība. Mēs ejam ēst saldējumu, tad varam spriest, kura partija būs vecākā.

-Es vācu informāciju, visu analizēju. Nez, kam rūp jaunatne, skolas, sports? Man vectēvam jāpasaka, par ko balsot rudenī.

-Kas? Kāpēc vectēvam? Viņš pats nevar?

-Viņš nemaz neinteresējas par politiku, domā vēlēšanās nepiedalīties. Viņš saka - kāda man atšķirība, es jau esmu savu dzīvi izveidojis, tagad ļaujiet citiem izlemt. Atļāva man izvēlēties.

-Ak labi! Varbūt man vecvecākiem piedāvā šādu iespēju

Jautājums: ko jūs domājat par šādu ideju?

Viedoklis par vēlēšanu vecumu atšķiras. Daži uzskata, ka tas būtu jāsamazina līdz 16 gadiem, citi domā, ka jāpaaugstina no 18 uz 21, bet trešie saka, ka jānosaka vecums, pēc kura nav atļauts balsot. Vēl citi saka, ka diskusijai par balsotāja vecumu vispār nav jēgas. Ir svarīgi, vai cilvēku interesē politika, sociālie jautājumi. Skaidrs ir viens: tiem, kas dzīvos pēc politiskiem lēmumiem, vajadzētu būt arī tiesībām izlemt, kurā virzienā šiem lēmumiem vajadzētu iet.

1. Aiciniet skolēnu grupas prezentēt savu video “Vai jāļauj balsot sešpadsmitgadīgiem bērniem?”

Pēc prezentācijas jautāji skolēniem, kā veicās ar šo uzdevumu, kas bija grūtākais, ko viņi atkal iemācījās, runājot ar citiem cilvēkiem, vai arī tas mainīja viņu personīgo viedokli?

Pēc visu grupu prezentācijām uzdevums skolēniem:

Nosauciet trīs lietas, kas mainītos, ja atļautu balsot sešpadsmit gadus veciem bērniem:

- 1.
- 2.
- 3.

Piemēram:

1. Jauniešiem vajadzētu vairāk iesaistīties politikā
2. Palielinātos dalībnieku skaits vēlēšanās
3. Politikā ņemtu vērā jauniešu vajadzības

Vai esat mainījies sākotnējo nostāju šajā jautājumā?

Nodarbības beigās klasē izveidojiet plakātu ar uzrakstu "Vai jāļauj balsot sešpadsmitgadīgiem bērniem?", sadalot divās daļās: jā / nē. Skolēni savu pozīciju izsaka ar krāsainām lapiņām. Pēc tam arī skolas koridorā izvietojiet klases viedokļa plakātu, lai ikviens varētu atzīmēt savu viedokli. Nākamajā nedēļā var īsi pārrunāt balsojuma galarezultātu.

Pašnovērtējums. Kas jāzina?

Aiciniet skolēnus atbildēt uz jautājumiem. Skolēna ziņā ir izlemt, vai viņi var atbildēt uz šiem jautājumiem. Ja nē, skolēnam jāvērsas pie skolotāju, lai saņemtu palīdzību tēmas izpratnē.

Jautājumi:

1. Kādas ir trīs galvenās populisma iezīmes?
2. Sniedziet populistiska solījuma piemēru!
3. Nosauciet savus politiskos uzskatus un ilustrējiet tos ar 3 argumentiem

Iespējamās atbildes:

1. Nav konsekventu ideoloģisko noteikumu. Sadala sabiedrību "cilvēkos" un "elitē". Dalās ar ekonomiski, politiski nepamatotiem un nereāliem solījumiem
2. Samazināt nodokļus un paaugstināt pensijas. Cīņa pret eliti.
3. Piemēram, liberāls, jo es domāju, ka ikvienam var būt vēlamais viedoklis. Es domāju, ka nodokļiem vajadzētu būt zemākiem. Es domāju, ka nelatviešu uzvārdus var rakstīt ar citu alfabētu burtiem.